

infoblad

2020

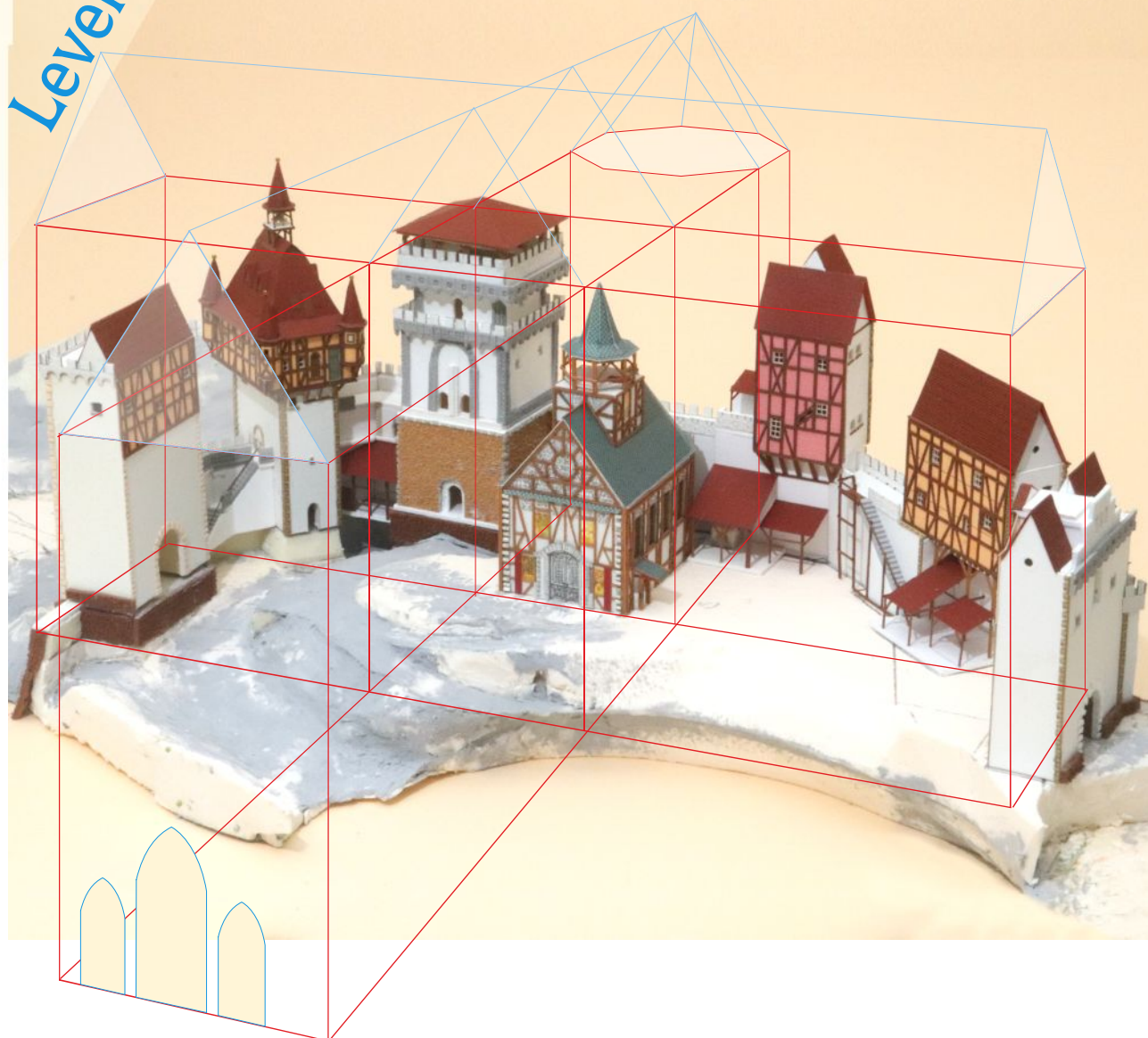
op **Z**

www.op-zet.nl

Burcht & Kathedraal 3b

Rosenthal Freilichtmuseum
Fase 2 De Romaanse Burcht
Het maakverhaal

Leven in **Z** 1:220

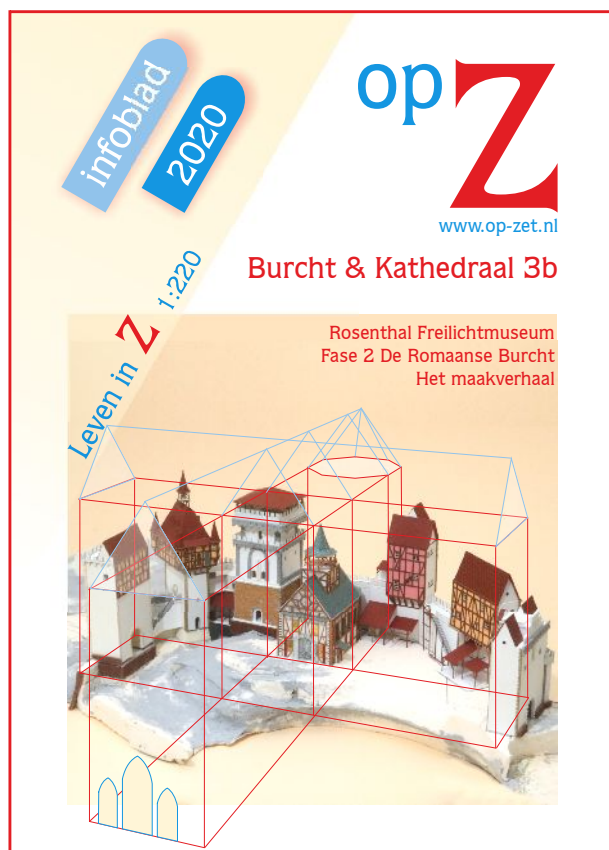
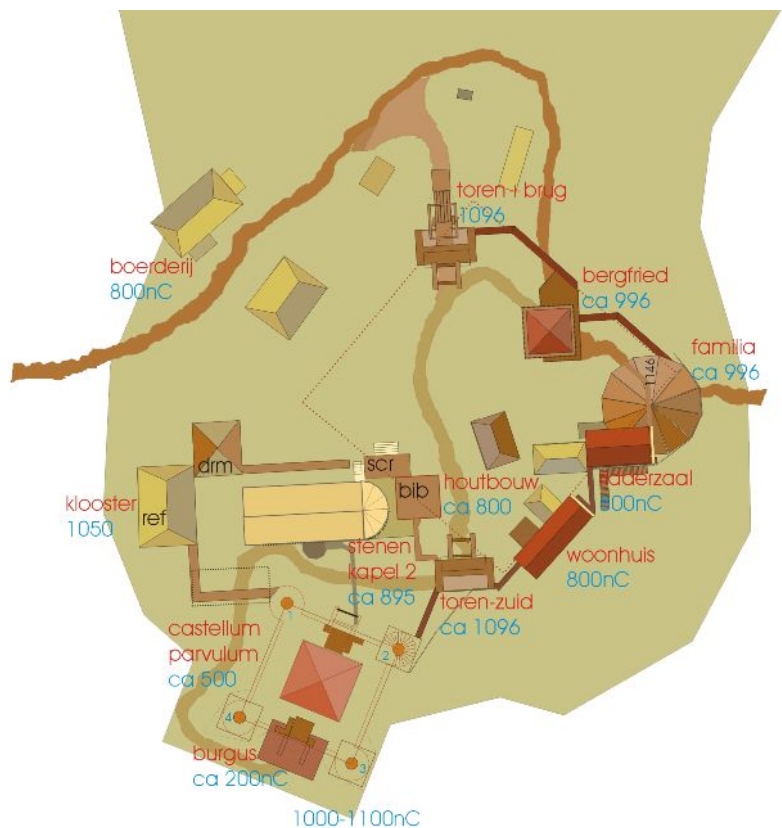

Inleiding

De hele zomer van 2019 heb ik gewijd aan het bouwen van het Freilichtmuseum Rosenthal en met name aan fase 2, de bouw van de Romaanse burcht. Het jaar loopt al ten einde als ik de laatste hand leg aan details van het Castellum. Er komt een stel bezoekers bij, wat Romeinse soldaten, een paar archeologen en een ossenwagen.

Het was ook de introductie van een nieuw modulesysteem (zie MIM). Hiernaast zie je de tekening van de burchtberg zoals ik me zijn geschiedenis al ongeveer twintig jaar geleden voorstelde.

Fase 2 van het Freilichtmuseum beeldt globaal de situatie uit zoals die rond 1100nC was tijdens de bouw van de Romaanse burcht. Het geplande kloostercomplex heb ik later weggelaten om ook stenen kerken uit vroegere perioden te laten zien. Het klooster is uiteindelijk wél in het model van de dom geïntegreerd.

redactie: Robert Thalbrück

contact: thalbruck@op-zet.nl

info: www.op-zet.nl

De website op-zet.nl en de daarbij behorende PDF's verschijnen kosteloos als uitgaven van niet commerciële aard voor hobbyvrienden van spoor Z, 1:220. Zij geven primair de visie van de redactie weer. Voor citaten van derden is de redactie niet aansprakelijk.

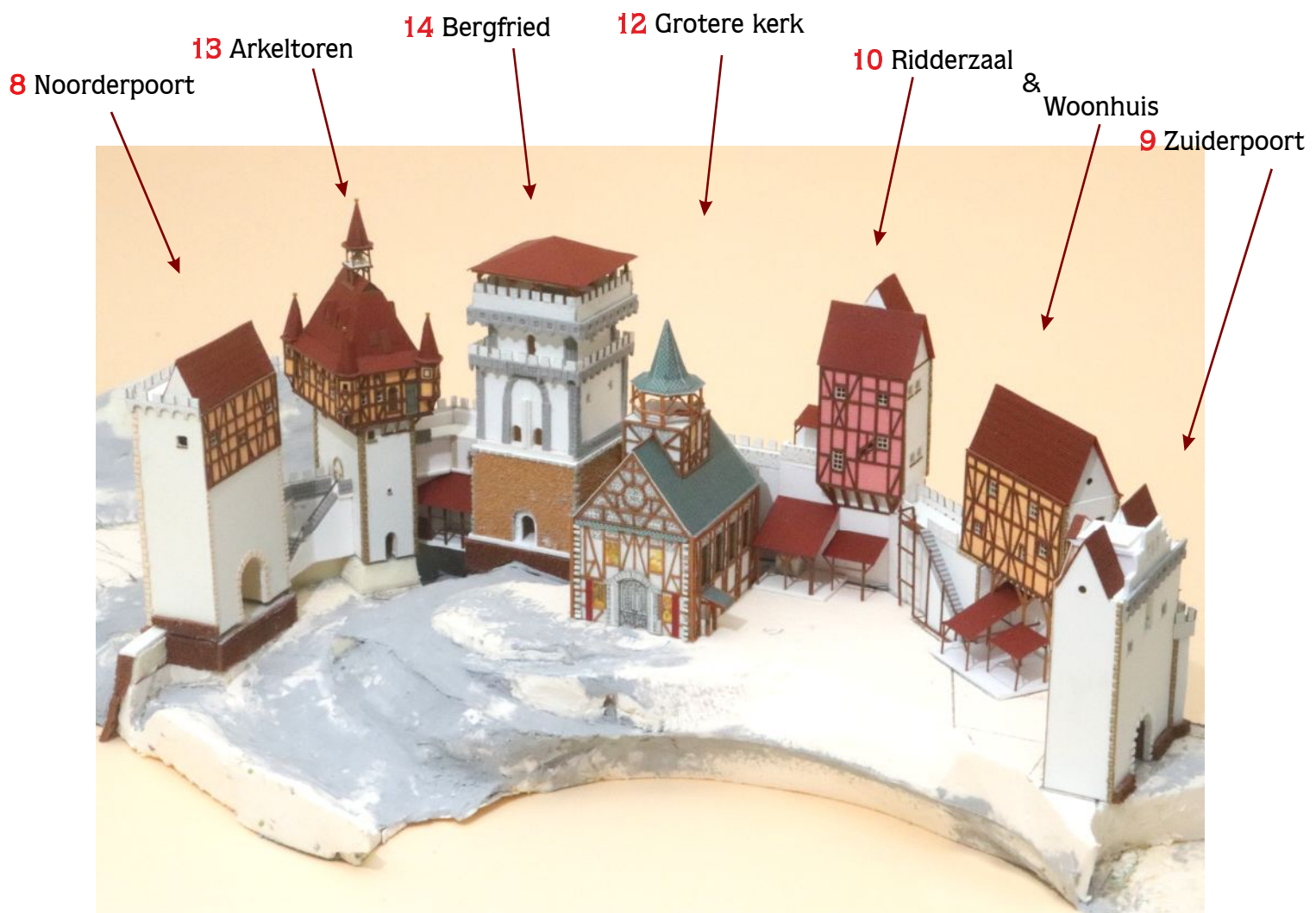
Commentaar, aanvullingen en correcties zijn welkom, maar aan eventuele fouten kunnen geen claims worden ontleend. De redactie behoudt zich het recht voor wel of niet te rectificeren.

Geheel downloaden en afdrucken van de PDF's bij de website op-zet.nl (op eigen kosten) is toegestaan, mits niet voor commerciële doeleinden. Geheel of gedeeltelijk kopiëren hiervan naar andere websites is niet toegestaan.

Citaten, afbeeldingen of (deel)uitgaven van de website op-zet.nl en PDF's mogen alleen worden gebruikt voor niet-commerciële doeleinden, mits met voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie van opZ.

Inhoud

2	Inleiding	10	Ridderzaal & Woonhuis
4	Puzzelen	11	Ambachten
5	Studie	12	Grotere kerk
6	Thalburg	13	Arkeltoren
8	Noorderpoort	14	Bergfried
9	Zuiderpoort	15	Donjon

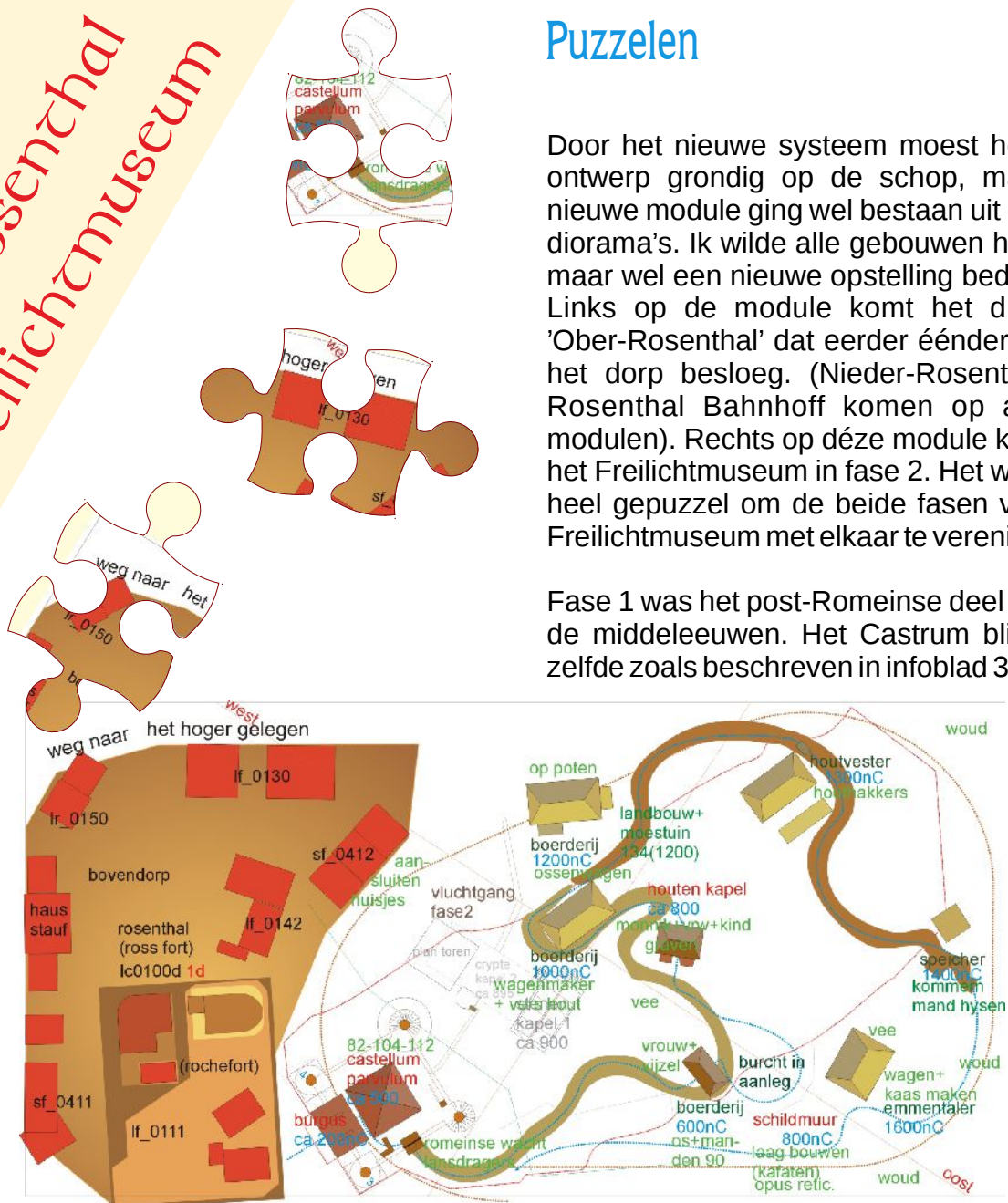

Rosenthal Freilichtmuseum

Puzzelen

Door het nieuwe systeem moest het hele ontwerp grondig op de schop, maar de nieuwe module ging wel bestaan uit oudere diorama's. Ik wilde alle gebouwen houden, maar wel een nieuwe opstelling bedenken. Links op de module komt het diorama 'Ober-Rosenthal' dat eerder éénderde van het dorp besloeg. (Nieder-Rosenthal en Rosenthal Bahnhof komen op andere modulen). Rechts op deze module komt nu het Freilichtmuseum in fase 2. Het was een heel gepuzzel om de beide fasen van het Freilichtmuseum met elkaar te verenigen.

Fase 1 was het post-Romeinse deel tot aan de middeleeuwen. Het Castrum blijft hetzelfde zoals beschreven in infoblad 3a

Landkaart met daarin nu de Romaanse Burcht.

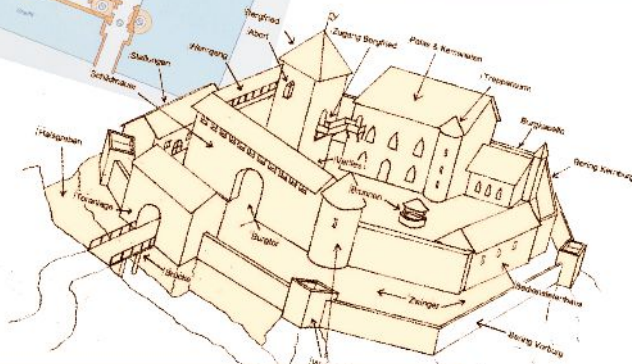
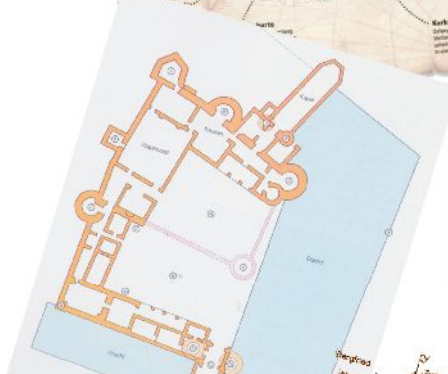
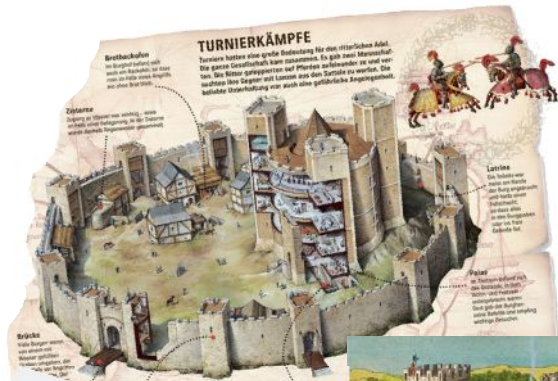
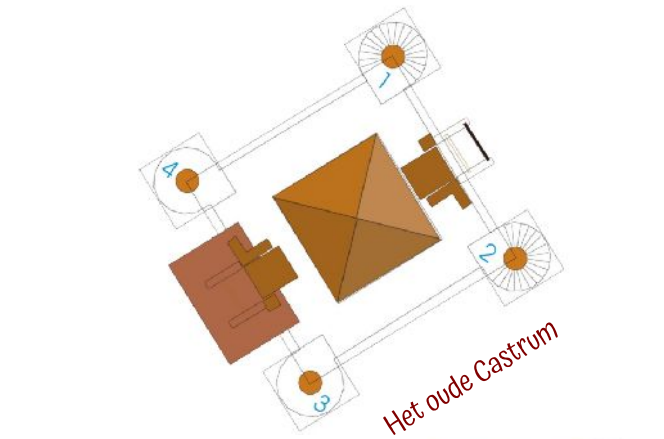
Gebouwde situatie

Hier wordt duidelijk hoe de nieuwe situatie is gegroeid. Het geheel is één module. Links ligt weer Ober-Rosenthal, rechts de burchtberg als Freilichtmuseum, maar nu als fase 2, de burchtbouw. Het gedeelte met het Castrum is gebleven, want dat stond er ook nog tijdens de burchtbouw. Maar het gedeelte van het diorama dat eerst het post-Romeinse Thal Bruec voorstelde, fase 1,

wordt nu vervangen door de Romaanse burchtbouw, de Thal Burg, fase2. Er staan natuurlijk nog steeds boerderijen, maar onder invloed van de adel zijn er nu ook ambachten gehuisvest. Hun werkplaatsen bouw ik later nog aan de binnenzijde van de burchtmuur. Tenslotte wil ik er ook een Romaanse stenen kerkje in plaatsen dat ik al jaren geleden rond 1980 had gebouwd.

Diorama

Dat betekende niet alleen dat ik voor de burchtbouw een diorama moest maken dat gelijkvormig was aan het eerste, maar dat het bovendien moest passen bij het gedeelte met het oude Castrum, een hele klus! De vorm van het landschap moest zodanig overeenkomen dat aannemelijk werd hoe men het voor de aanleg van de burcht kan hebben opgehoogd. Tegelijk wilde ik dat in dit nieuwe deel de landschapsvorm tijdens het post-Romeinse gehucht nog herkenbaar zou blijven, dus alsof je kan zien hoe het zich ter plaatse in die eeuwen ontwikkeld heeft.

Studie

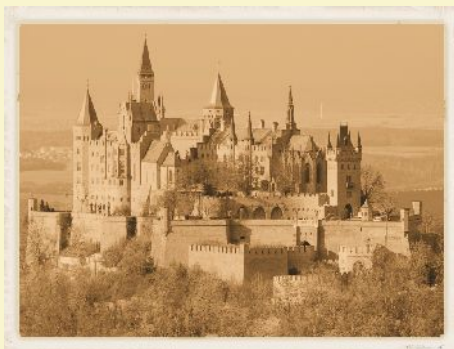
Al jaren lang verdiep ik me in de ontwikkeling van middeleeuwse burchten. Daar is ontzettend veel documentatie over, hele websites en talloze boeken. Zo zijn er heel wat schema's van burchten die weliswaar theoretisch kloppen, maar die helemaal niet praktisch waren en zo waarschijnlijk niet hebben bestaan. Hier is een collage van wat er zoal aan burchtschema's opduikt.

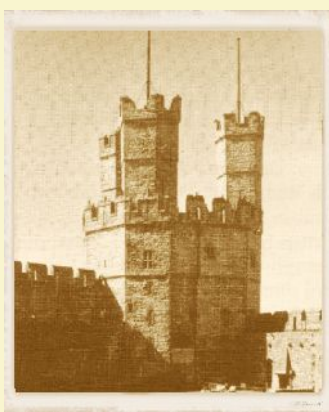
Details van het pauselijke paleis te Avignon vind je terug in de noordelijke gevels van de Thal Burg.

De Karlsteinburcht bij Praag

Burg Hohenzollern

Kasteel Caernarvon in Wales

Thalburg

Nu wordt de Thalbrug van Thalbrück geen gewone burcht, maar één waarin mettertijd een kolossale kathedraal groeit. Daar zijn óók voorbeelden van. Zo is er de Franse burcht van Ecausines en het Engelse Wigmore Castle. Bovendien gaat het om een bouwwerk in Duitstalig gebied, maar ook daar is genoeg van te vinden. Voorts voorstellingen uit kinderboekjes met burchten waar toernooien plaats vonden wat bijna nooit gebeurde in een burcht. Burg Eltz en Caernarvon in Wales zijn als inspiratiebron voor de bouwstijl gebruikt terwijl het Franse Mont St Michel bepalend was voor het stapelen van de diverse burchtsegmenten.

Als voorbeelden van burchten heb ik uiteindelijk gebruikt:

Alken, Anhalt, Anmars, Avignon (Pauselijk paleis), Busau, Caernarvon, Carlstejn (Praag), Ecausiness, Ehrenbreitstein, Eltz, Gondorf, Grünewald, Hohenzollern, Hortelano, Koblenz, Ladenburg, Lehmen, Lichtenstein, Liebenstein, Maulbrunn, Milpersac, Mockmühl, Neuschwanstein, Nurnburg, Reifferscheid, Rheinberg, Sceaux, Spottrup, Vodny en de Wartburg, meer niet.

Uit een veelheid van schema's en voorbeelden heb ik een burcht 'gedestilleerd' die zoveel mogelijk reële onderdelen bevat, maar die in zijn vorm aanvaardbaar is als voorgeschiedenis van de kathedraalburcht.

Burg Eltz

Het deel van de burcht dat ik ga uitbeelden bevat aan gebouwen:

- Twee poorten, zuid en noord,
- Twee hoofdtorens, Bergfried & Arkeltoren.
- Een woonhuis (kemenade) en ridderzaal.
- Een tienzijdige donjon of barbacane.

Daarnaast komen er nog allerlei houten gebouwen en overkappingen in waarin de 'burgers' ambachten uitoefenden.

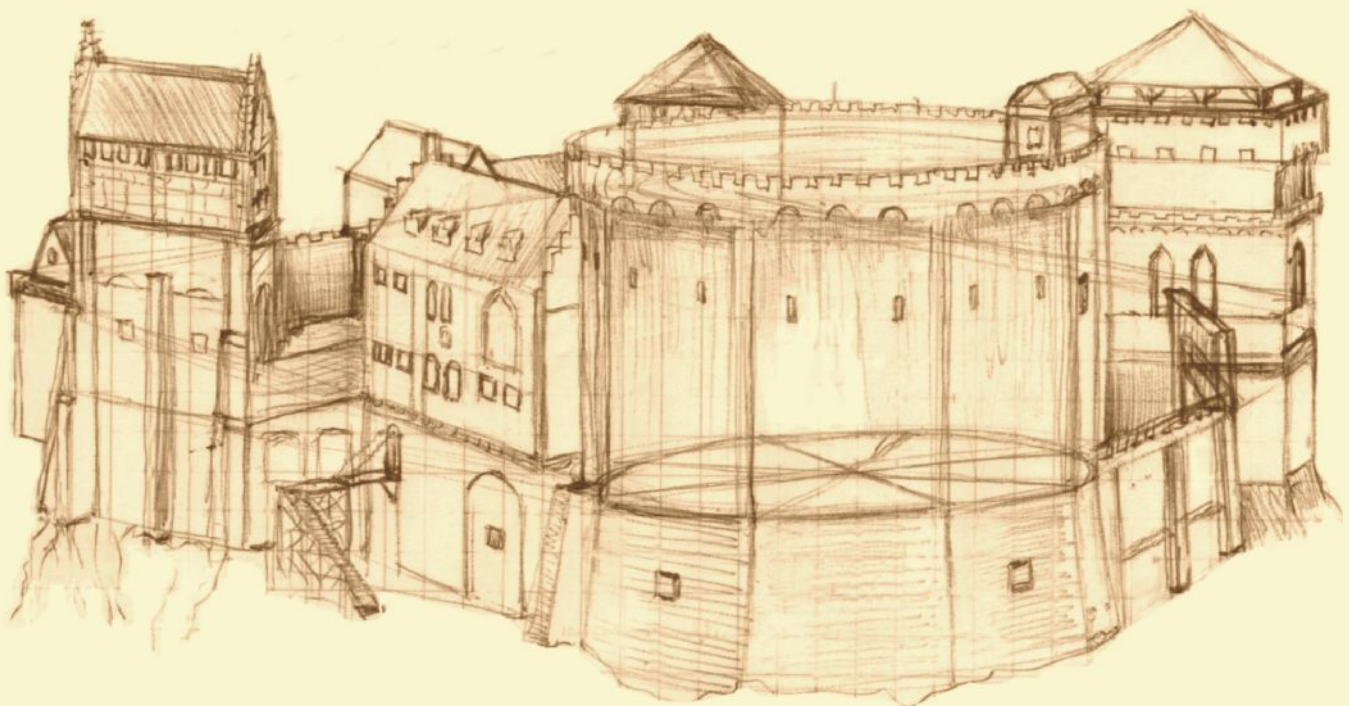
De contouren van de latere kathedraal zijn hier nog niet erg zichtbaar, maar zullen bij de ontwikkeling van het Freilichtmuseum steeds duidelijker worden.

Hieronder het ontwerp met de zuiderpoort geheel links nog nét achter het woonhuis. De noorderpoort staat geheel rechts, net voor de Bergfried. Het grote gebouw op de voorgrond is de donjon.

Thalburg in miniatuur

Mijn eerste taak was dus het leggen van de basis. Die bestaat uit hardschuim plaat van 20mm, dat ik heb versneden en gelijmd in een vorm die correspondeert met de andere fasen. Deze basis is dus een stap tussen de post-Romeinse en de latere kathedraal.

Thalburg (later Sebastiansburg)

Noorderpoort

Toen de hardschuim basis enigszins de juiste vorm had was het eerste gebouw aan de beurt: de zuidertoren. Die moest als referentiepunt gaan dienen voor de rest van de burcht en dus ten opzichte van het Castrum precies op de juiste plek staan.

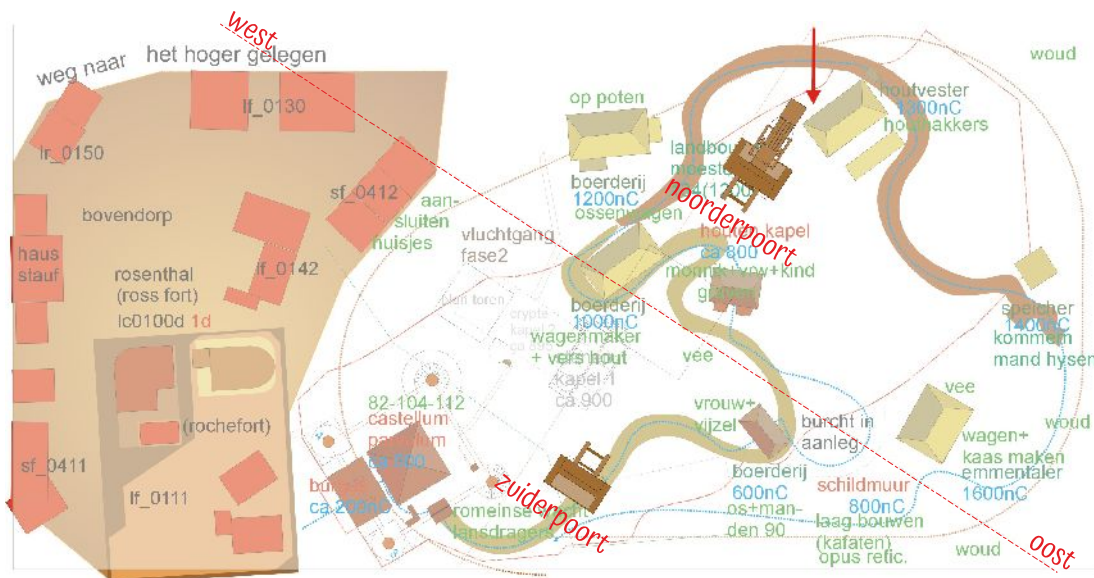

Palissade bij de Zuidertoren

Maar vanuit het Castellum loopt er nog een Romeinse palissade die wel bij de Romaanse toren moet uitkomen. Hij moest dus worden aangepast want hij kwam niet midden voor de poort uit.

Je kunt die zuidertoren ook niet plaatsen zonder eerst de plek van de nóórdertoren te hebben bepaald. Hij leverde een conflict op met het houtvestershuis uit fase 1. Deze keer besloot ik het gewoon níet op te lossen, maar bedacht een nieuw verhaal over de machtsverhouding tussen de adel en de boeren: Het houtvestershuis moest onder Sebastian III worden gehalveerd om een weg te banen vanuit de noordertoren. Door dit plan ligt de grootte van de burcht en die van de latere kathedraal meteen vast.

Hier een kaartje met onderaan de locatie van de zuiderpoort als referentiepunt en rechtsboven de noorderpoort. De pijl geeft het conflict aan met het houthakkershuis.

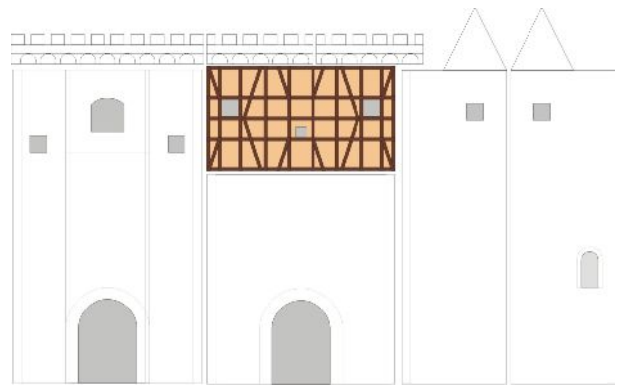
Kaartje met noorder- en zuiderpoort

Zuiderpoort

De zuidertoren krijgt het karakter van een modelburcht van Anmars en Anhalt, maar dan zonder flankerende torens. Hij moet aanvaardbaar zijn als voorganger van de zuidertoren bij de kathedraalburcht.

Model Burcht Anmars

Ontwerp van de Zuidertoren

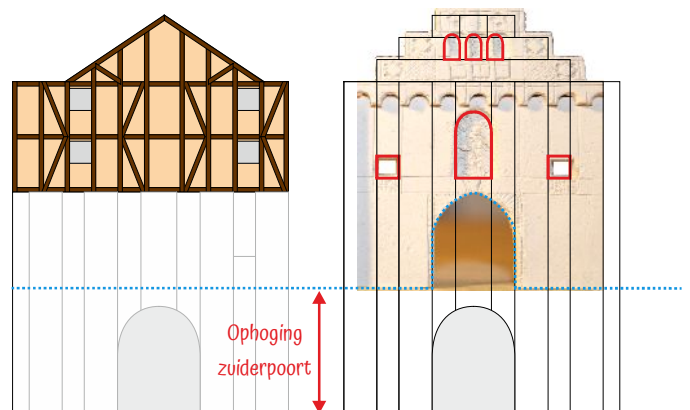

De zuidertoren bij de kathedraalburcht

Ophoging van de zuiderpoort

Het ontwerp van de zuidertoren lijkt in fase 2 hoger. Voor de bouw van de kathedraal werd het enorme oppervlak van de Domberg opgehoogd. De poort 'zakke' daardoor als het ware in de grond. Er moet dus een nieuwe worden gemaakt die hoger zat. Je ziet het aan de gedrongen plek van de sculptuur boven de poort. De poortopening is naar boven verplaatst.

Van deze toren uit loopt de schildmuur naar het Romaanse woonhuis en de ridderzaal. Nu de plaats vast ligt ga ik verder met het woonhuis dat op die schildmuur staat.

Ophoging van de Zuiderpoort

Ridderzaal & Woonhuis

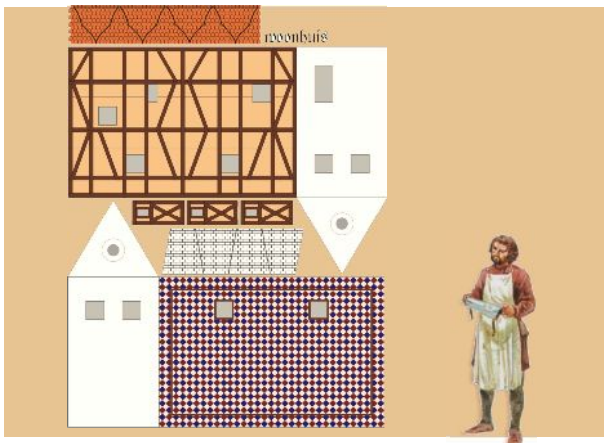
Het ontwerp van de ridderzaal en het woonhuis worden grotendeels bepaald door het model van de kathedraal dat er al is. Maar die twee moeten hier nu wel aanvaardbaar worden als voorgeschiedenis. Later in de Gotiek gaan de huizen op in de kathedraalbouw. De beschrijving van de Gotische komt in een later infoblad aan de orde. Hier zijn ze nog Romaans, lager en met de Romaanse gevelindeling en ramen.

Tijdens het bouwen met karton blijkt dat de hoogten van de ridderzaal en het woonhuis niet overeenkomen met die bij de latere kathedraal. Ook daar ontstaat weer een heel gepuzzel.

Ik heb het opgelost door te beschrijven dat de kathedraal later Gotisch wordt gebouwd. Het Gotische woonhuis komt dan zo'n beetje bovenop het Romaanse te staan. Maar beide huizen moeten dan hoger worden zoals de Gotiek vereist. Het ontwerp hieronder is het Romaanse woonhuis. Dat is het gele gebouw, de zogenaamde Kemenade.

(Kamin=ruimte die wordt gestookt).

Het krijgt later nog schoorstenen, dakkapellen en een zogenaamde plonsplee, een erkertje aan de buitengevel. Er komt ook een lantaarn op de Kemenade, een centraal torentje waarin een bronzen luidklok.

Ontwerp Romaans woonhuis

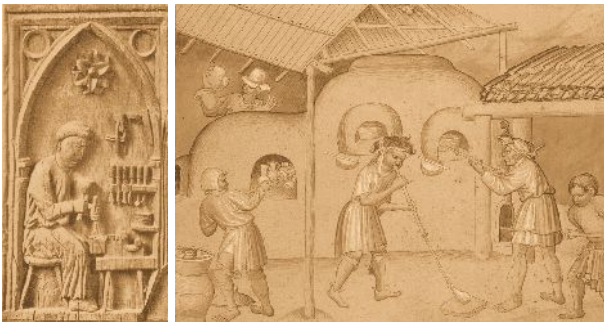
Romaanse ridderzaal en woonhuis onvoltooid (ca. 996)

Het woonhuis en de halve ridderzaal in de latere Gotiek

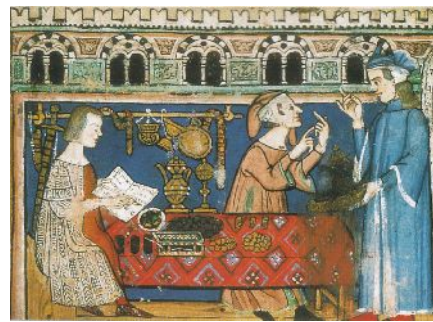
Ambachten

Binnen de schildmuur ga ik nog ateliers bouwen voor de ambachten. Zo komt er een bakhuis voor de bakker en een kok met zijn spit. De bottelier krijgt een ingang naar zijn kelder en een wijnpers. De barbier, die ook arts was, krijgt een bescheiden onderkomen net als de valkenier en de boogjager. Er komt een bouwloge met metsel- en timmerlieden, steenhouwers en de glazenmaker.

Timmerman en glazenmakers

De leerlooier, de schoen- en zadelmaker krijgen een afgelegen plek. Er is een stal voor de stal-, veld- en voetknechten. Bij de stal komt een timmerwerkplaats met een kuiper en een wagenmaker. De tiendmeester krijgt zijn eigen tiendschuur om de pacht te innen. Voor mensen met beroepen in de burcht zelf hoef ik niet te bouwen: Zo is er de kamerheer of slotvoogd, de schatmeester, de goudsmid en de schrijver-boekmaker.

De goudsmid

De spinsters, de wolverter, de wevers, de kleermaker en de nettenmaker krijgen ook een eigen werkplaats.

Spinsters, wolverter en kleermaker

Wel maak ik nog muzikanten op lier en fluit, de nar en de acrobaten.

De torens worden onderin bevolkt door ridders, schildknapen en soldaten en helemaal bovenin komt een torenwachter. Op de binnenplaats bij de cisterne komen waterputsters, dienstmaagden en kinderen.

De smid, de wapenmaker en de ketellapper werken buiten het kasteel, dus die maak ik hier ook niet. Ketellapper was een oneerzaam beroep net als afdekker (= doodgraver), beul en büttel (=beulsknecht).

Ook de molenaar (=tollenaar) en de schaapherder waren geen burchtbewoners.

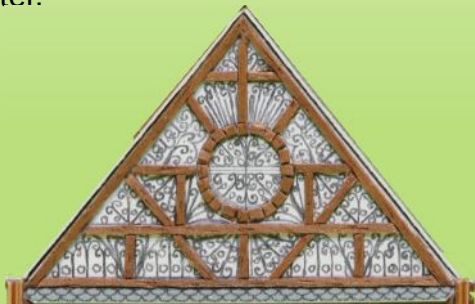
Ik zal dus nog een bakhuis, een spit, een wijnpers, zeker zeven werkplaatsen, een stal en een tiendschuur moeten bouwen.

Grotere kerk

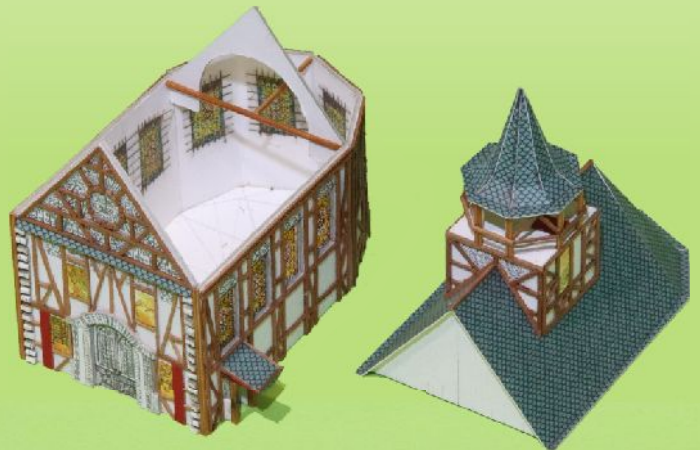
Op de binnenplaats zet ik een kartonnen kerk die ik al jaren geleden heb gemaakt. Die gaat de grotere stenen kerk voorstellen die in de burcht werd gebouwd. De historie vermeldt dat hij in het jaar 902 afbrandt, maar in het museum staat hij er nog! Dat is niet alleen om de 19de eeuwse bezoeker te verrassen, maar ook omdat ik het model gewoon over had. Ik heb hem rond 1980 met een fijn vulpotloodje getekend op karton en later van vakwerk voorzien uit dun fineer.

In het verhaal zou hij ooit nog een kolossale toren krijgen, maar hier staat er één als verstandig compromis midden op de kerk. Aan de westelijke voorgevel zijn vier fresco's en een voorloper van het latere roosvenster.

Aan de zuidkant is een deur die uitkomt in de kerkhof. Ook aan de noordkant is een deur. Die komt uit bij de zogenaamde ongewijde aarde. Hier bevindt zich ook een bekken waar de priester zijn handen kan wassen in onschuld.

Het dak van dit kerkmodel is nog los, zodat ik er in een toekomstig stadium nog het houten casettenplafond in kan maken. Dat gaat herinneren aan de latere Sebastians-miniaturen. Ook komt er een vloermozaïek in dat de vorm krijgt van een labyrint. Dat komt later nog in de Elisabethkathedraal terug. Aangezien het 'iets bijzonders' wordt moet ik me daar nog verder in verdiepen.

Arkeltoren

Aan de bouw van de arkeltoren ging een hele studie vooraf. Opvallend was dat ik tijdens onze vakantie in Duitsland allerlei voorbeelden van sier- en hoektorens tegenkwam, tot zelfs een 19de eeuwse fabriek toe.

19de eeuwse fabriek met hoektorens

Aan de arkeltoren is het verhaal van de Blaue Rytter gekoppeld. Het is niet alleen in het Nederlands maar ook in het oud-Thalgaus geschreven. Dit verhaal vind je op de website onder historisch nieuws.

Ontwerpschets arkeltoren

Maar het mooiste voorbeeld is wel een middeleeuwse poort bij de Rijnbrug van Worms die heel wat historische turbulentie heeft overleefd.

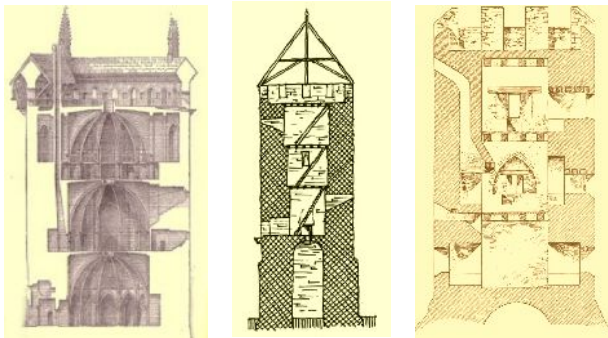
Middeleeuwse poort bij Worms

Hoewel de kartonnen arkeltoren al was gebouwd werd mijn ontwerp ervan er wel door bevestigd. De basis is van wit 1mm dik karton. De bovenbouw van fotokarton, net als het vakwerk dat uit losse latjes van 0,6 en 0,8mm bestaat. Het dak is van geprofileerd karton dat ooit als scrapbookmateriaal werd verkocht. Ik hoefde de pannetjes er alleen maar op af te drukken.

Deze arkltoeren is later afgebroken en vervangen door een 'open toren' ofwel ivoren toren die nog steeds de kathedraal flankeert. Maar hier in het Freilichtmuseum staat hij er nog.

Bergfried

Schema's Bergfried

Voorbeelden Bergfried

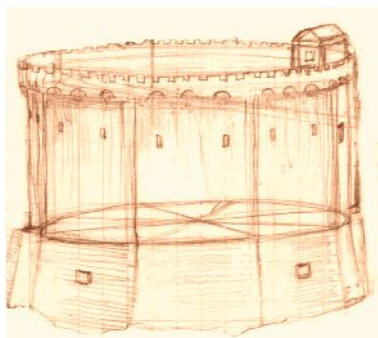
De Bergfried is de meest strategische toren van de kathedraalburcht, maar in het uiteindelijke model is hij opgegaan in de kooromgang van de kathedraal. Er zijn later woonhuizen overheen gebouwd. In het museum staat hij nog onafhankelijk. De basis van deze toren heb ik gemaakt van hetzelfde hardschuim als het diorama zelf. Er is een kerker in uitgespaard. Er omheen zit een kartonnen rand die is bekleed met profielrubber dat er uit ziet als grove stenen. Daarboven begint het gedeelte van de soldatenverblijven dat de hoogte van de schildmuur heeft. Het is ook van karton en

weer bekleed met hetzelfde rubber, maar nu in de kleur van zandsteen. Al wat daar boven komt is tamelijk Romeins. Dat is het deel waar de burchtheer zich in tijden van belegering terugtrekt. De twee transen met kantelen zijn ook van 1mm karton. De grijze randen zijn geboetseerd uit zelf hardende klei. De kapconstructie is uit latjes van dun finer en het dak zelf uit een steenrode archiefmap waarop ik dakpannetjes heb afgedrukt. Voor sommige bosseringen heb ik uit dunne reepjes karton 'stenen' geknipt en opgeplakt. Het geheel wordt nog met acrylverf afgewerkt en gedetailleerd.

De Bergfried in Freilichtmuseum Rosenthal

Donjon

Donjon: ontwerpschets, model in 80g kladpapier en het uiteindelijke model

Dit bouwwerk was een hele uitdaging. Eerst bepaalde ik met schetsen van de 'latere' kathedraal hoeveel zijden hij moest hebben. Daarna maakte ik een ontwerpschets en vervolgens een model in 80g kladpapier. Het gebouw is namelijk hol met een binnenplaats. Er viel heel wat bij te stellen. Hij was te groot en te hoog. Er moesten schietgaten in en een vloer en de wanden moesten onderin 4mm ofwel 18mm dik zijn. Ook wilde ik de mogelijkheid hebben om hem weg te halen zodat in museumfase 1 de aanleg van spoorwegen kon worden getoond.

De Donjon is gemaakt van meerdere lagen fotokarton en bedrukt met steentjes. De mezekouwen zijn met een gaatjestang geknipt uit karton en de kantelen zijn er los op gelijmd. Er komt ook nog een interieur in.

Lees verder in het volgende infoblad: Burcht & Kathedraal 3c. Daarin wordt ook over de historie van Thal Bruec sinds het jaar 800nChr verteld.

Donjon gebouwd op schaal Z